

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁNAK ÉPÜLŐ OTTHONÁRÓL

A könyvtáros

Az Egyetem Dimitrov téri központi épületének – volt Vámház – rekonstrukciója 1970-től folyamatosan napirenden volt, de beindítását pénzügyi, ütemezési, vállalászási nehézségek miatt rendre el kellett halasztani. 1978-ban az épület állagának további romlása, az elhasználódás mértéke és az ezzel összefüggő üzembizonytalanság miatt döntés született a teljes rekonstrukció végrehajtására.

Az Ybl Miklós által tervezett és az 1870-es években emelt épületbe 1951-ben költözött az Egyetem. Oktatási szervezete azóta három karra bővült, új tanszékek létesültek a hallgatói létszáma is jelentősen megnövekedett, így az épület szűkké vált. A könyvtár is kinőtte 1950/51-ben kényelmesre szabott ruháját: dolgozóinak létszáma kb. ötszörösére növekedett, állománya megháromszorozódott, a beiratkozott olvasók száma közel négyeszerese a 30 év előttinek, így egyre nyomasztóbb körülmények között végzi munkáját, fejlesztése elé pedig gátat emel a szűkös elhelyezés (nincs fotólaboratóriuma, sokszorosító üzeme stb.) Az egyetem – elhelyezésének javítására – megkapta a Kinizsi–Szamuely–Zsil utca által határolt épülettömböt, amelyet jelenleg a Műszaki Egyetem közlekedési kara használ. Már a tervezés kezdetekor kiderült, hogy a könyvtár bővítése megnyugtatóan a központi épületben nem lehetséges, csupán néhány évre nyújtana enyhülést, s az esetlegesen rendelkezésünkre bocsátandó térnek könyvtári célra való átalakítása indokolhatatlanul magas költségekkel járna, funkcionálisan pedig kedvezőtlen megoldásokat eredményezne.

E megfontolások után született meg a döntés: a könyvtárnak az említett épülettömbbe kell átköltöznie oly módon, hogy a dolgozószobák a Zsil utcai régi épületrészbe kerüljenek, az olvasószolgálat és a raktár pedig – hozzáépítéssel – a Közraktár utca beépítetlen telekrészén kapjon helyet. Innen lesz a nyilvános bejárat, a szolgálati pedig a Zsil utcára nyílik.

A döntés után számításokat kellett végeznünk: mennyi lesz könyvtárunk térszükséglete kb. 25 év múlva, s ebből mennyivel elégedhetünk meg a beköltözéskor. Az efféle prognózis készítése viszonylag könnyű egyszerű extrapolációval olyan könyvtáraknál, amelyeknek nem kell szembenézniük rendeltetésük – funkciórendszerük – bővítésével. Szolgáltatásaik „sinen vannak”, csupán az állomány, a létszám és az új technika körvonalazható fejlődésével kell számolniuk. Könyvtárunk azonban, mint a közgazdaságtudományok kijelölt információs központja, rendeltetése bővülésének küszöbén áll, s ezt az új

épület szakmai tervezési programjának figyelembe kellett vennie. A programnak a KMK szakértői bevonásával történt megvitatása mégis megnyugtató eredményt hozott: a fejlesztési elképzelések helyeseknek, reálisaknak bizonyultak.

A program készítésekor az összállomány éppen meghaladta az 500 ezer egységet, ebből azonban kb. 60–80 ezer a kiselejtezésre váró fölőpéldány, a tanszékeken pedig – letétként – mintegy 75 ezer kötet van, amelynek visszaáramlásával számolni kell. A beiratkozó olvasók száma évek óta 7–8 ezer között mozog, közülük kb. 4 ezer az egyetemi oktatók és hallgatók száma, a többi külső szakember, illetve más egyetemek, főiskolák hallgatói. Így az ismert egyetemi könyvtári normákat csak részben vehettük figyelembe.

Az *olvasói tér* az új épületrész teljes földszintjét, I. emeletét, továbbá II. emeletének felét foglalja el, szintenként ezer, azaz összesen mintegy két és félezer négyzetméter alapterületen. Az ülőhelyek számát 470-re terveztük, a szabadpolcokon elhelyezhető kötetek száma 60 ezer.

Számozott ülőhelyek nem lesznek, így az olvasó, – ha a földszinti bejáratnál elhelyezett egyetlen *ellenőrzési ponton* bemutatja látogatójegyét – tetszése szerint foglalhat helyet. – Hagyományos értelemben vett teremfelügyelők nem lesznek, csak állandóan mozgásban lévő könyvtárosok, akikhez eligazításért, felvilágosításért fordulhatnak az olvasók, továbbá ügyelnek a szabadpolcon elhelyezett állomány rendjére. Úgy állítjuk össze a szolgáltatot, hogy minden szinten legyen felsőfokon képzett könyvtáros, közigazdász és könyvtárkezelő.

A hírközlést – a telefonhálózat mellett – diszpécsertelefon szolgálja.

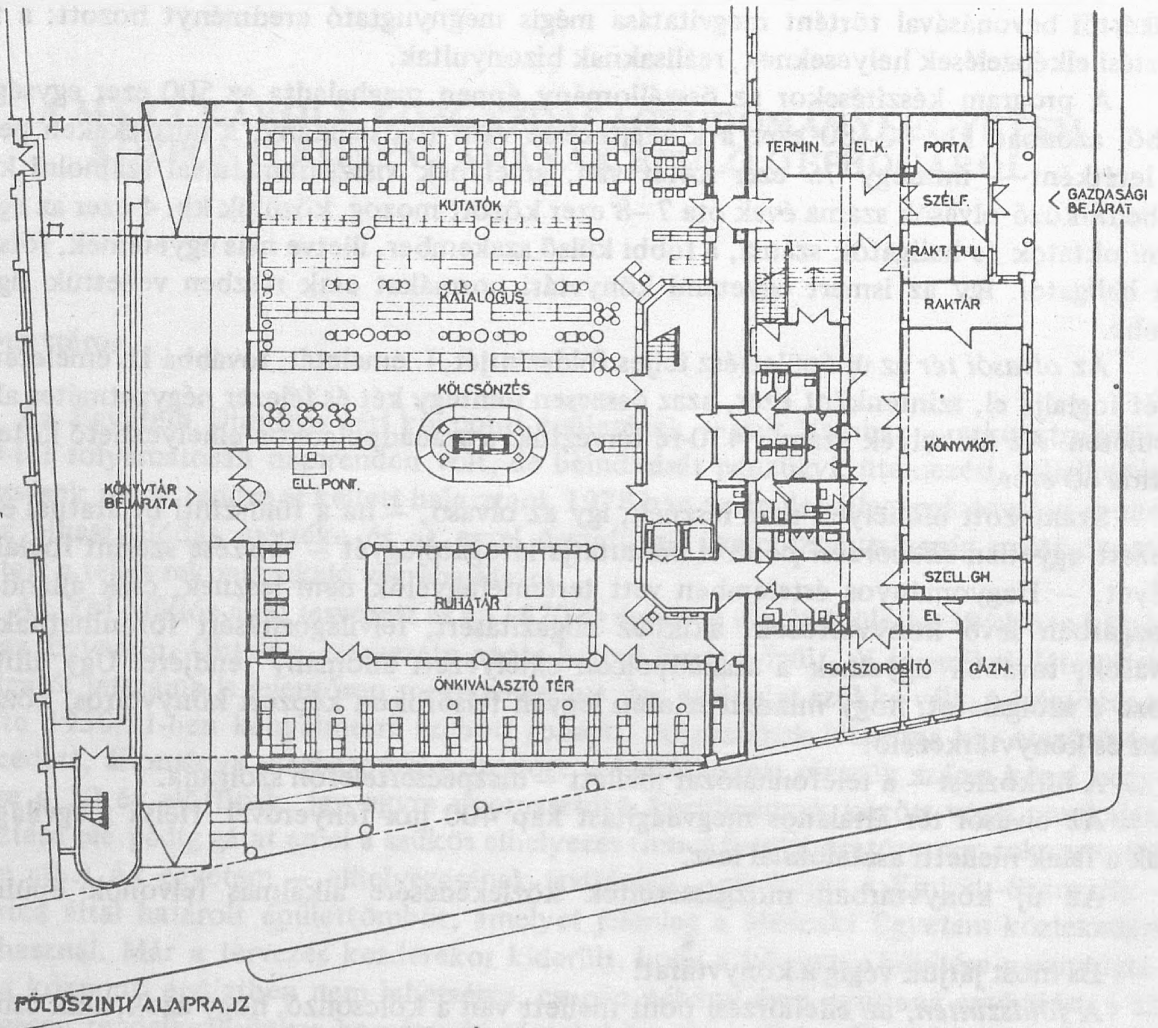
Az olvasói tér általános megvilágítást kap 400 lux fényerővel. Helyi megvilágítás csak a falak melletti asztaloknál lesz.

Az új könyvtárban mozgássérültek közlekedésére alkalmas felvonók épülnek.

És most járjuk végig a könyvtárat!

A *földszinten*, az ellenőrzési pont mellett van a kölcsönző, hogy azok, akik csupán kölcsönzés céljából keresik fel a könyvtárat, közvetlenül az előcsarnokból megközelíthessék.

Ugyancsak itt nyert elhelyezést a legkeresettebb kölcsönözhető művek szabadpolcos tere is. Mivel a Közraktár utca forgalma miatt – a hangszigetelés ellenére is – ez egy viszonylag zajos terület, ennek a részlegnek az ide telepítése látszott a legcélszerűbbnek. A kölcsönzési tér mellett a ruhatárnak az olvasói térre néző falán kiállítási célra vitrinek lesznek, így a kéréslap leadása utáni várakozási időt is hasznosan töltheti el az olvasó, amíg a belső raktárban elhelyezett művet megkapja. E mellett helyezük el a katalógusokat. Mellettük az udvar felőli oldalon kap helyet a gazdag kézikönyvtár, ahol a referenszek állandóan segítségre készen állnak. Ezt az övezetet úgy rendezzük be, hogy alkalmas legyen a hallgatóság szakirodalmi-forráskutatási felkészítésére is. Ugyancsak az udvari fronton néhány kutatófülkét helyeztünk el, de ide ülhetnek azok az olvasók is, akiknek erősebb – helyi – világításra van szükségük, vagy mikrofilmolvasó készüléket kell használniuk, továbbá ide kerül majd a terminál is, amikor a könyvtár áttér a számítógép alkalmazására.

Az I. emelet teljes területe olvasóterem lesz, szabadpolcokra helyezett prézens jelle-
gű állománnyal. Főleg egyetemünk hallgatóinak kötelező és ajánlott irodalma és a legfon-
tosabb hazai szakfolyóiratok kapnak itt helyet, ezért itt állandó „telt házra” számítnak.

A II. emelet udvari frontja – kb. 500 m² alapterületen – ígérkezik a zajtól legvé-
dettebb olvasói térnek, ezért úgy rendezzük be, hogy az egyetem oktatói, külső kutatók
és igényesebb szakemberlátogatók, de szakdolgozatukat író hallgatók is megtalálják mind-
azt, amire szükségük van, mindenekelőtt a mintegy ezer kurrens folyóiratot.

Itt kap helyet egy-két évig a teljes új gyarapodás is, a belső raktárba helyezés előtt.

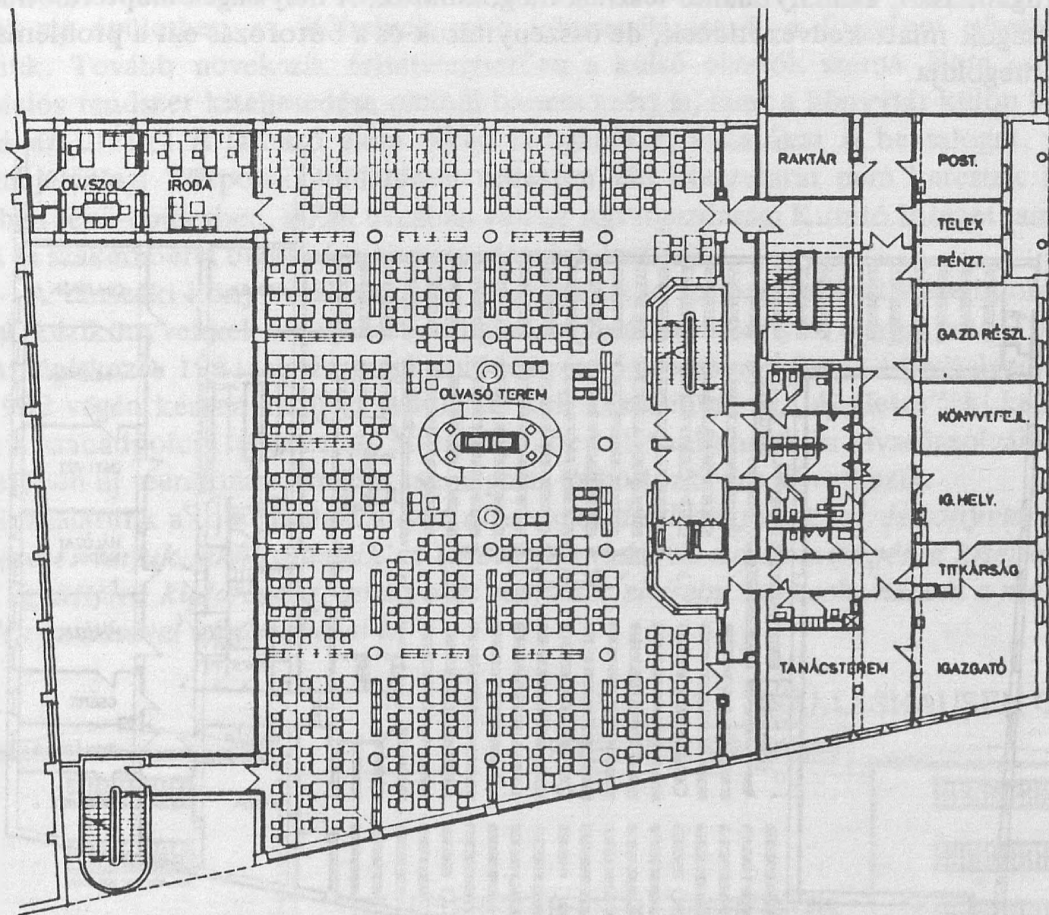
Ezen a szinten található egy többcélú helyiség, amely a tanácsterem funkcióját is
betölti, de itt kapnak helyet azok az olvasók is, akik különösen védendő anyagot (muzeá-
lis értékű dokumentumokat, kéziratokat stb.) kívánnak használni.

A raktár az új épületrészben lesz, a II. emeleten 550, a III. emeleten 1080 m²
alapterületen.

A II. emeleti raktári szint mintegy 2/3-a tömör állványzatot kap, így a raktári tér befogadóképessége mintegy 650 ezer kötet lesz, de a későbbiekben a III. emeleten is beszerelhető tömör állványzat a hagyományos helyébe, s ez további 35–40 százalékkal növeli a befogadóképességet.

A beköltözéskor mintegy 385 ezer kötet kerül a belső raktárba, így az elavult fölős példányok folyamatos selejtezésével, továbbá a terjedelmes és ritkán használt hírlapgyűjtemény és egyéb dokumentumok (pl. doktori disszertációk) tervszerű mikromásolásával több évtizedig elhelyezhető lesz a gyarapodás.

A korábbi elvet, illetve kívánalmat, hogy a tervezés vegye figyelembe a raktári tér bővülését, el kellett vetnünk, ugyanis ma már sokkal gazdaságosabb a városon kívüli közös tárolóraktár fenntartása, mint az állandóan növekvő állomány számára új épületrészek, raktárak hozzáépítése.

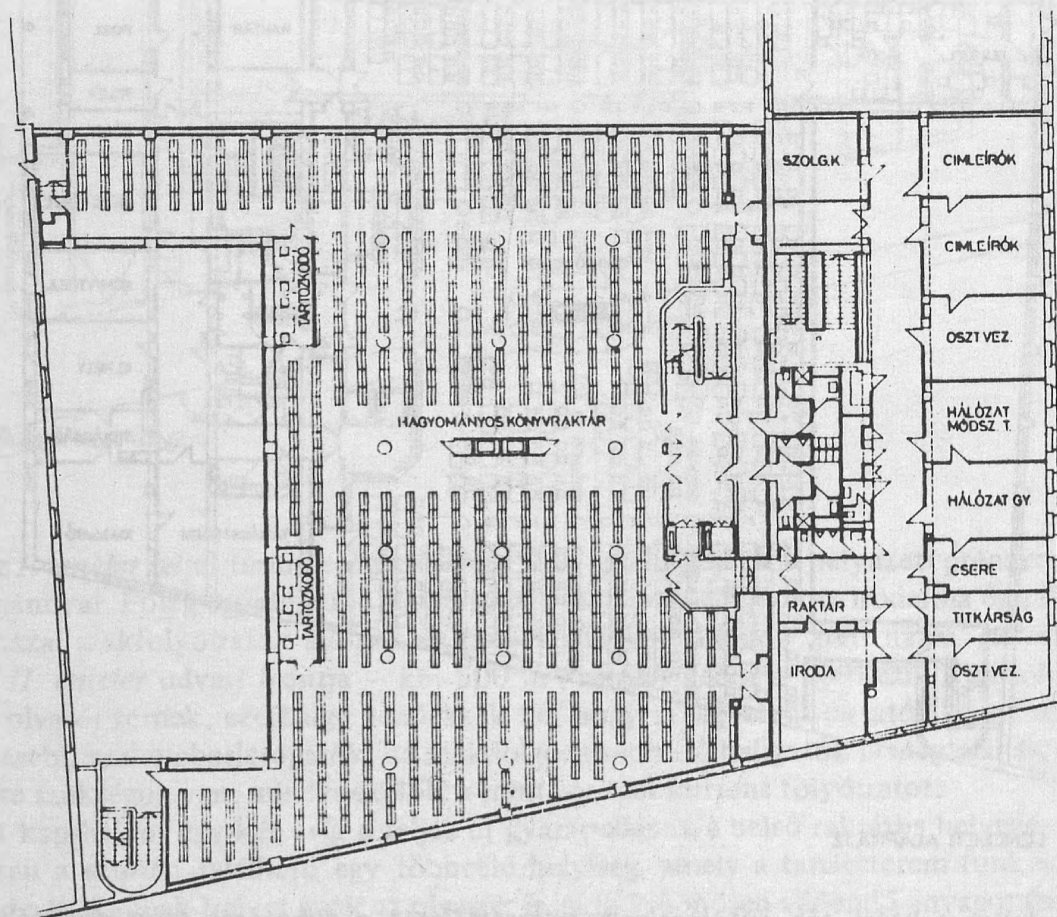
I. EMELETI ALAPRAJZ

A teljes raktári tér automatizált klimatizálását a főhatóság nem engedélyezte, csupán a II. emeleti raktárét azzal, hogy itt kell elhelyezni az értékesebb és különösen védendő állományt. Gyakorlott könyvtárosoknak nem kell bővebben indokolni, hogy

milyen nehéz üzemeltetési gondot jelent ez, hiszen a papír minősége könyvenként változik s ami ma elfogadható állapotban van, lehet hogy a kedvezőtlen klímaviszonyok miatt néhány év alatt pusztulásnak indul, miként az 50-es években megjelent rossz minőségű papírra nyomott művek, amelyeknek lapjai töredeznek a jelenlegi 38%-os relatív páratartalmú 22°-os hőmérsékletű raktárunkban. A helyi, szabályozható légnedvesítők hatásosságát az üzemeltetés során tudjuk majd kiértékelni. A tervezés gondosságát dicséri, hogy pénzügyi lehetőség esetén a légtechnikai rendszerbe a nedvesítő blokk nagyobb átalakítás nélkül beépíthető.

A két raktári szintet két könyvlift köti össze az olvasói szintekkel.

A régi épületrészben a belső dolgozószobák és műhelyek helyezkednek el, úgy hogy két-három szobát belső ajtó köt össze, ugyanakkor minden szobából a folyosóra is nyílik ajtó, így a későbbiekben is, a szervezet korszerűsítésével, átalakításával együttjáró helycserék rugalmasan, akadálytalanul lesznek megoldhatók. A helyiségek alapterületi arányai az adottságok miatt kedvezőtlenek, de összenyitásuk és a bútorozás ezt a problémát nagy részben megoldja.

■ EMELETI ALAPRAJZ

A központi épületből való kiköltözés gondolatával – főleg érzelmi, de egyéb okokból is – a könyvtár dolgozóinak nehéz volt megbarátkozniuk, de ezek a tényezők a könyvtárfejlesztés megvalósítása mellett eltörpülnek és az új épület használatba vételével feledésbe merülnek.

A jelenlegi 2479 m²-nyi alapterület már az átköltözéskor kb. 6000 m²-re növekszik és fokozatosan tovább bővíthető.

Az új otthon mintegy 3–4 percnyire van a főépulettől, mégis befolyással lesz a könyvtári ellátásra, főleg két területen.

– A hallgatóknak nem lesz idejük – és lehetőségük – arra, hogy reggel az olvasóteremben „helyet foglaljanak” és az óráközi szüneteket itt töltsék. Forgalmas időszakokban, a jelenlegi olvasóterem kihasználtsága ezért – telítettség esetén – nem éri el a 70–75 százalékot sem: a 320 ülőhelyből 80–90 szék ténylegesen üres – ugyanakkor az olvasóterem ajtajára ki kell akasztani a „minden hely foglalt” táblát.

Az új épületben az ülőhelyek jobb kihasználására és a forgalom növekedésére számítunk. Tovább növekszik feltételezhetően a külső olvasók száma. Nem csupán az információs rendszer kiteljesedése okából hanem azért is, mert a könyvtár külön bejárata, továbbá az utcáról is látható élete olyan látogatókat, kutatókat is becsalogat, akik az egyetem jelenlegi központi épületében rejtetten élő könyvtárat nem keresték fel. (Pl. a szemben lévő épületben, a Zsil utcában van az Agrárgazdasági Kutató Intézet, amelynek kutatói és szakemberei bizonyára törzsvendégeink lesznek.)

– A tanszéki könyvtárak szerepe megnövekszik: jobban fel kell szerelni őket adattárakkal, kézikönyvekkel, amelyeket eddig a könyvtárban könnyen elérhettek.

Az építkezés 1981 elején megkezdődött és jó ütemben halad, s a kivitelezők ígérik, hogy 1982 végén készen átadják. Addig fel kell készülnünk az „új életre”: ki kell választanunk a szabadpolcra helyezendő állományt, be kell tanítanunk az olvasószolgálat dolgozóit merőben új teendőikre, majd a csomagolás és költözködés következik.

Hozzálatunk a toborzáshoz: *olyan olvasószolgálati könyvtárosok és könyvtárkezelők jelentkezését várjuk, akik vállalják az úttörő felemelő, de nehéz szerepét, a kísérletezéssel esetleg együttjáró kudarccokat, amelyeket nemcsak elviselni képesek, hanem a módszerek szüntelen javításával kiküszöbölni is.*

